

PÕHIMÕTTED

Rahvakogu lähtub järgmistest väärtustest:

- *demokraatia on kõigi jaoks;*
- *demokraatias on inimesed kõrgeima võimu kandjad;*
- *demokraatia eesmärk on parandada inimeste elukvaliteeti.*

Rahvakogu korraldajad lähtuvad rahvusvaheliselt kokkulepitud põhimõtetest ([Good Practice Principles for Deliberative Processes for Public Decision Making](#), OECD):

1. Selge eesmärk ja ülesande püstitus

Rahvakogu eesmärk on sõnastatud selge ülesandena, et lahendada üldsusele olulist probleemi. Ülesanne on sõnastatud neutraalselt ja küsimusena.

2. Demograafiline esinduslikkus

Rahvakogu koosseis peab vastama Eesti elanike profiilile, st olema läbilõige Eesti elanikkonnast. Mida suurem on rahvakogus osalejate arv, seda mitmekesisemate vaadetega elanikke nad esindavad.

Rahvakogu liikmed valitakse kihtjuhuvalimi alusel kahes etapis: 2025 lõpus saadetakse personaalne kutse 20 000 vähemalt 16-aastasele eestimaalasele ja seejärel valitakse oma osalemishuvist teada andnud inimeste seast lõplik koosseis – 30 inimest.

Rahvakogu koosseisust välistatakse mõned erandid (mis on loetletud veebilehel ja registreerimisankeedis), et säilitada protsessi usaldusväärsus ja erapooletus.

Juhuvalimi protsessi disainib korraldustiim, protsessi kirjeldus on avalikustatud veebilehel.

3. Läbipaistvus ja nähtavus

Avalikkust teavitatakse rahvakogu toimumisest enne protsessi algust. Rahvakogu peamised infokanalid on veebileht [rahvakogu.info](#), [Facebooki leht](#), [LinkedIn leht](#) ja uudiskiri.

Rahvakogu kõik materjalid (päevakavad, taustapaberid, ekspertide ja huvirühmade ettekanded videos, rahvakogu ettepanekud ja hääletustulemused, juhuvalimi meetoodika, kokkuvõte) tehakse avalikkusele õigeaegselt kättesaadavaks.

Avalikustatakse rahvakogu rahastuse allikad, juhtimise struktuur ja panustavad osapooled.

Pärast rahvakogu lõppemist avaldab korraldusmeeskond kokkuvõtte, milles kirjeldatakse rahvakogu korraldamiseks kasutatud meetodikat ja esmaseid tulemusi.

4. **Ligipääsetavus**

Rahvakogu korralduses on läbi mõeldud, kuidas kaasata tavaliselt alaesindatud elanikerühmad. Ajakava paika panemisel hoolitsetakse selle eest, et kuupäevad ja kellaajad sobiksid võimalikult paljudele osalejatele. Erivajadustega inimestele võimaldatakse võrdväärne osalemine asukoha ja ruumi valimisel.

Ekspertidel palutakse kasutada selgeid sõnumeid ja lihtsat keelekasutust.

5. **Teema mitmekesine ja tasakaalustatud käsitlus**

Rahvakogus osalejad peavad saama asjakohase ülevaate teemast. Teadmiste omandamise etapis käsitlevad eksperdid võimalikult laialt perspektiive ja lahendusi rahvakogu fookusteemas. Ajalise piirangu või muu praktilise asjaolu tõttu võib ettekandeid omavahel kombineerida. Lisaks korraldusmeeskonna ja ekspertide poolt välja pakutud ettekannetele ning infole on rahvakogus osalejatel õigus nõuda täiendavaid ettekandeid ja lisainfot.

6. **Arutlemine ja kaalutlemine**

Rahvakogu üks peamisi voorusi on parimale teadmisele tuginemine, kollektiivse tarkuse rakendamine ja osalejate aruteludes ühismeele leidmine. See ühismeele avaldub rahvakogu avaliku seisukohana ja ettepanekutena, mis liiguvad peale protsessi rahvaalgatusveebi rahvaalgatus.ee.

Koosõppimiseks ja ettepanekute tegemiseks toimuvad arutelud nii väikestes rühmades kui ka suuremas ringis. Iga osaleja saab rahvakogu kohtumistel sõna võtta, kuulata erinevaid arvamusi ning esitada küsimusi. Rühmatöödest tekkivaid lahendusvariante kaalutakse erinevatest perspektiividest.

Rühma-arutelude toimumist hõlbustavad erapooletud kogunud arutelujuhid.

7. **Piisav mõtlemisaeg**

Läbimõeldud ettepanekute ja otsuste tegemiseks on vajalik anda rahvakogu osalistele piisavalt aega järelemõtlemiseks. Osalejatel on võimalik oma kohtumiste pikkust ja arvu soovi korral pikendada, leides selleks korraldajatega sobivad lahendused.

8. **Vastutavus ja mõju**

Rahvakogu käivituses on selge, kuhu ettepanekud jõuavad, mida need mõjutavad ning kes vastutab nende elluviimise eest.

Hea elu rahvakogu tulemuste peamised vastuvõtjad on Riigikantselei strateegiabüroo (sisendina katusstrateegia Eesti 2035 uuendamisel) ja Riigikogu komisjonid (ettepanekud rahvaalgatustena).

Lisaks saavad rahvakogu tulemusi kasutada heaolu uurivad teadlased, huvikaitsega tegelevad organisatsioonid, ajakirjanikud ja laiem avalikkus.

9. **Hindamine**

Rahvakogu osalejad peavad saama anonüümselt kogu protsessile tagasisidet anda. Hindamisel tuleb lähtuda objektiivsetest kriteeriumidest, nagu saadud info kogus ja mitmekesisus, aja piisavus teadmiste omandamiseks ning rühmaarutelude hõlbustamise objektiivsus.

Korraldav tiim teeb protsessile sisehindamise vastavalt rahvusvahelistele hea tava põhimõtetele – et selgitada välja, mis õnnestus ning millised on õppetunnid järgmiseks korraks.

Rahvakogu mõju lõplik hindamine peab arvestama tehtud ettepanekute ja nende elluviimise mõjuga.

Hindamise tulemused tuleb avalikustada.

10. **Sõltumatu korraldus ja järelevalve**

Rahvakogu korraldamise juhtimisstruktuuris on tagatud, et korraldajate üle teostatakse järelevalvet.

Rahvakogu protsessi üle teeb sõltumatut järelevalvet korraldustiimist eraldiseisev seiserühm, mille koosseis on avalikustatud veebilehel. Seiserühm kontrollib rahvakogu vastavust kirjapandud eesmärkidele ja põhimõtetele.

Tekkinud vaidlusküsimustest antakse ülevaade rahvakogu hindamisraportis koos seiserühma hinnanguga. Korraldusmeeskonnale jääb viimane sõna rahvakogu disaini puudutavates otsustes, eeldades, et need on vastavuses rahvakogu standarditega.

11. Õigus privaatsusele

Osalejate isikuandmeid kaitstakse vastavalt rahvusvahelisele ja kohalikule õigusele. Rahvakogu korraldajad on saanud positiivse otsuse Andmekaitse Inspeksioonilt ja Siseministeeriumilt rahvastikuregistrist pärit isikuandmete töötlemiseks. Andmekaitsetingimused on veebilehel ning puudutatud isikud on neist teadlikud.

Rahvakogus osalejate nimesid kaitstakse rahvakogu toimumise ajal, et hoida neid mittesoovitud meediatähelepanu või huvirühmade võimaliku mõjutamise eest. Osaleja nõusolekul võib tema nime avaldada rahvakogu ajal ajakirjanikele intervjuu andmise eesmärgil ning rahvakogu lõppedes kirjalikus kokkuvõttes avaldamiseks. Kõiki rahvakogu kohtumisel osalejaid teavitatakse privaatsuse nõudest.

Rühmaarutelude sisu on kaitstud, neid kasutatakse ja neile viidatakse sellisel viisil, mis ei võimalda kokku viia seisukohta ja selle seisukoha esitajat.